

Vabariigi Valitsuse 22.12.2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ muutmise eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Halduskoormuse¹ kasvu pidurdamiseks kehtestatakse õigusloomes reegel „üks sisse, üks välja“. Vajadus üleliigset halduskoormust vähendada ja reegleid lihtsustada on tingitud asjaolust, et kehtestatud kohustused, piirangud ja protsessid pärsivad tõhusust. Seega tuleb seal, kus saab koormust vähendada, seda ka teha.

Reeglina „üks sisse, üks välja“ nähakse ette, et kui õigusloomealgatusega kasvab halduskoormus, kavandatakse samaaegselt olemasoleva halduskoormuse vähendamine. See loob eelduse, et lisanduv halduskoormus oleks alati põhjalikult läbi kaalutud. Reegli rakendamiseks on kavandatud „Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja“ (edaspidi *HÕNTE*) muudatused. Muudatustega täpsustatakse nõudeid väljatöötamiskavatsusele, seaduseelnõule ja seletuskirjale.

Muudatused puudutavad täitevvõimusest õigusloomet. Peale seaduseelnõude on kavas reeglit kohaldada ka Vabariigi Valitsuse ja ministrite määruste eelnõude koostamisele.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Justiits- ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talitus (kontakt margit.juhkam@justdigi.ee). Mõjuanalüüsi koostas sama talituse nõunik Pilleriin Lindsalu. Eelnõu ja seletuskirja toimetab sama talituse keeletoimetaja Inge Mehide.

1.3. Märkused

Valitsuskoalitsioon on seadnud eesmärgi vähendada riiklikku reguleerimist ja halduskoormust.² Selle elluviimiseks kehtestatakse reegel, et iga uue ettevõtetele ja kodanikele halduskoormust kaasa toova nõude kehtestamisel tunnistatakse kehtetuks üks olemasolevatest nõuetest. Ka Riigikogu heakskiidetud „Õigusloomepoliitika põhialused aastani 2030“³ (ÕPPA) seab eesmärgi piirata õigusloome regulatiivset koormust ning vähendada olemasolevat halduskoormust.

Eelnõu ei sisalda justiits- ja digiministri algatuse „bürokratiale vitsad peale“⁴ tagasisidest lähtuvaid muid muudatusettepanekuid, millest ajendatud eelnõu koostatakse eraldi.

¹ Halduskoormus on avaliku võimu poolt ettevõtjaile, inimestele ja kolmandale sektorile kehtestatavad nõuded ja kohustused, sh aruandluskohustus või nõuete täitmisega kaasnevad vastavuskulud.

² [Koalitsioonilepe 2024-2027 | Eesti Vabariigi Valitsus](#) (20.03.2025).

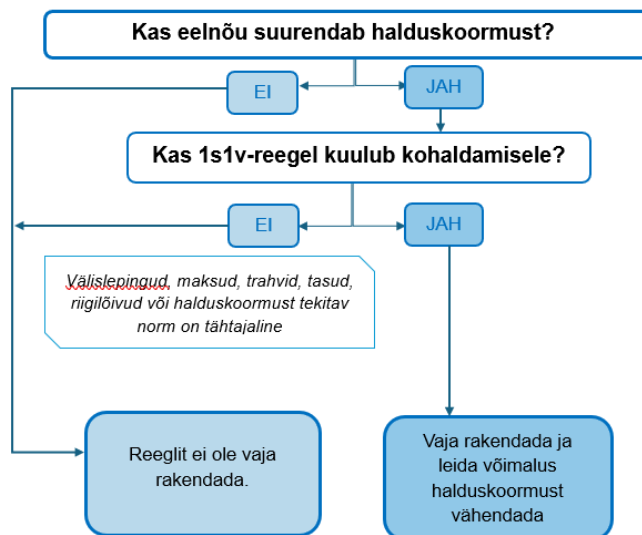
³ [Õigusloomepoliitika põhialuste aastani 2030 heakskiitmine – Riigi Teataja](#) (20.03.2025).

⁴ Justiits- ja digiminister saatis 07.08.2024 bürokratia vähendamise teemalise pöördumise kõigile ministeeriumitele ning mitmele põhiseaduslikule institutsioonile.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

2012. aastast seni muutmata kujul kehtiva HÕNTE muutmise eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Esimeses paragrahvis on seitse muutmispunkti ning teises paragrahvis on jõustumisnorm.

Esimese paragrahvi muudatuste põhisisu on kehtestada õigusloomes halduskoormuse tasakaalustamise reegel, nn reegel „üks sisse, üks välja“. Alljärgnevalt on esitatud reegli rakendamise skemaatilisel.

Joonis 1. Reegli rakendamine skemaatilisel

Eelnõu § 1 punktiga 1 täpsustatakse HÕNTE § 1 pealkirja, sest kavandatud muudatused on osa mõjuanalüüsist. Oma olemuselt on reegli „üks sisse, üks välja“ puhul tegemist poliitikakujundamise ühe võimalusega, kuidas probleemsele valdkonnale tähelepanu tõmmata ja takistada selle paisumist. Pealkirjast on välja jäetud kitsendav sõna „järelhindamine“. Muudatuse jõustumise järel on paragrahvi pealkiri „Väljatöötamiskavatsus, kontseptsioon ja seaduse mõju hindamine“.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täpsustatakse loetelu selle kohta, millist teavet tuleb käsitleda ja selgitada väljatöötamiskavatsuses (VTK). Nii tuleb muudatuse jõustumise järel koostatavates VTK-des vastata ka küsimusele, kas halduskoormus kasvab, ja kui, siis mille võrra on kavas olemasolevat halduskoormust vähendada. See on vajalik selleks, et õigusloome varajases etapis kaalutaks halduskoormuse suurendamise vajalikkust ning otsitaks juba ka vähendamise võimalusi. VTK etapis on võimalus lisaks väljapakutule küsida sihtrühmalt ka ettepanekuid, mille arvelt olemasolevat halduskoormust nende hinnangul võiks vähendada.

Eelnõu § 1 punktiga 3 kavandatakse täiendada § 1 kolme lõikega (lõiked 4¹–4³). Lõikes 4¹ kehtestatakse halduskoormuse tasakaalustamise reegel ja selle tulemusena tekib kohustus eelnõus, millega kavandatakse halduskoormuse kasv, teha leevendusmeetmena konkreetne ettepanek olemasoleva halduskoormuse vähendamiseks. Järgnevas kahes lõikes kehtestatakse täpsustused ja erandid.

Esimeses neist, lõikes 4², on loetletud erandid, millal võib jätta reegli kohaldamata. Esmalt võib seda teha juhul, kui kehtestatakse makse, trahve või riiklikke lõive. Siinjuures on oluline, et kui eelnõus on kavandatud ka muid halduskoormust suurendavaid muudatusi, siis tuleb reeglit

kohaldada. Erandite hulka kuulub ka eelnõu, mille puhul on tegemist välislepingu sõlmimise, muutmise või lõpetamisega. Samuti võib jätta reegli kohaldamata, kui halduskoormust suurendav nõue kehtestatakse tähtajaliselt. Kõikidel muudel puhkudel tuleb juhinduda kõnesolevast reeglist.

Lõige 4³ teeb erandi HÕNTE § 32 lõikest 3, mille järgi seaduseelnõusse ei kavandata seaduse muutmise sätteid, mis ei ole seotud ühise reguleerimisobjekti või ühise eesmärgi saavutamisega. Võib juhtuda, et reegli „üks sisse, üks välja“ rakendamiseks kavandatud leevendusmeede ei ühti ülejäänud eelnõu eesmärgi ega isegi reguleerimisobjektiga.

Reegli rakendamiseks on Justiits- ja Digiministeerium koostanud täpsustava juhise, mis avaldatakse ministeeriumi veebilehel rubriigis „Täiendavad valdkondlikud juhendid õigusloomes“.⁵

Reegli jõustumise järel jätab Justiits- ja Digiministeerium eelnõu kooskõlastamata Vabariigi Valitsuse 13.01.2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse relement“ § 6 lg-te 1, 4¹ ja 5 alusel, kui reeglit ei ole kohaldatud ega esine aluseid, mille puhul võib jätta reegli kohaldamata. Kuivõrd kõiki määruse eelnõusid Justiits- ja Digiministeeriumile kooskõlastamiseks esitama ei pea, jälgib reegli rakendamist Vabariigi Valitsuse määruste puhul Riigikantselei ning ministri määruste puhul iga ministeerium ise.

Eelnõu § 1 punktiga 5 (§ 41 lõike 2 p 4) kavandatava muudatusega määratakse ära, et info reegli rakendamise kohta kavandatavas eelnõus tuleb esitada juba eelnõu seletuskirja esimese osa esimeses alaosas „Sisukokkuvõte“.

Eelnõu § 1 punktiga 6 (§ 46 lõike 1 p 3) tuuakse halduskoormus tähelepanu keskpunkti ka mõjuanalüüsis. Muudatuse järel tuleb seletuskirja osas „Seaduse mõjud“ esitada teave halduskoormuse muutuse kohta. Halduskoormuse kasvu korral tuleb tuua võimalikult täpselt esile, kui palju see kasvab ja millega seda kasvu tasakaalustatakse.

Eelnõu § 1 punktiga 7 (§ 51) täiendatakse HÕNTE § 51, milles on loetletud need seaduseelnõu kohta käivad nõuded, mis kohalduvad ka määruse eelnõude koostamisel. Kohalduvate sätete loetellu lisatakse ka viide HÕNTE § 1 lõigetele 4¹–4³, mis muudab reegli „üks sisse, üks välja“ rakendamise kohustuslikuks ka määruse eelnõude koostamisel, kui see on asjakohane.

Eelnõu § 1 punktiga 4 (§ 1 lg 6) kavandatud muudatus on tehnilist laadi. Sellega parandatakse määruses viiteviga. Lõige peaks viitama § 46 lõike 3 punktile 7, aga ekslikult viitab sama paragrahvi lõike 2 punktile 7.

Eelnõu § 2 järgi jõustub määrus Euroopa päeval, s.o 9. mail 2025. Selgitus on esitatud seletuskirja 6. osas.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

⁵ HÕNTE käsiraamat | Justiits- ja Digiministeerium (20.03.2025).

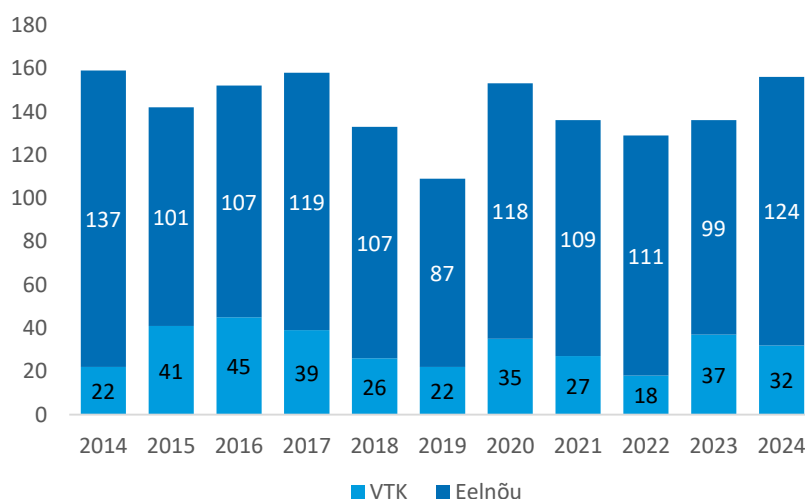
4. Määruse mõju

Eelnõukohase muudatusega lisatakse täitevvõimu õigusloomemenetlusse nõue, et halduskoormust suurendava muudatuse kavandamisel tuleb seda tasakaalustada olemasolevat halduskoormust vähendava muudatusega. Selle rakendamiseks nähakse HÕNTE-s ette vastav kohustus ning nõuded, kuidas halduskoormust eelnõu seletuskirjas kajastada.

Täpsemalt on reegli rakendamine kavandatud järgmiselt:

- seaduseelnõu **väljatöötamiskavatsuse** etapis tuleb esitada teave, kas kavandatud muudatustega halduskoormus kasvab, ning kui jah, siis mille võrra kavatsetakse olemasolevat koormust vähendada.
- **Eelnõu koostamisel** kehtestatakse reegel, et juhul kui eelnõuga kavandatavate nõuete tõttu halduskoormus kasvab, tuleb kavandada olemasoleva halduskoormuse vähendamine. Erandid on:
 - maksude, trahvide või riiklike lõivude kehtestamine;
 - välislepingu sõlmimine, muutmine või lõpetamine;
 - ajutise kehtivusega nõude kehtestamine.
- Eelnõu **seletuskirja sisukokkuvõttes** tuleb edaspidi esitada info eelnõuga kaasneva halduskoormuse kohta ning asjakohasel juhul nimetada, mille võrra halduskoormust vähendatakse.
- Seletuskirja **mõjuanalüüsis** tuleb selgitada halduskoormuse muutumist ja vähendamist.

Reegel rakendub nii seadus- kui ka määruseelnõude koostamisel. Aasta jooksul koostatakse ning esitatakse kooskõlastamiseks tavapäraselt üle 100 seaduseelnõu ja ligikaudu 30 väljatöötamiskavatsust (joonis 2). Määruseelnõude kohta täpsed andmed puuduvad, kuid eelnõude infosüsteemi põhjal esitati 2024. aastal kooskõlastamiseks 94 Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu ning 373 ministri määruse eelnõu.⁶

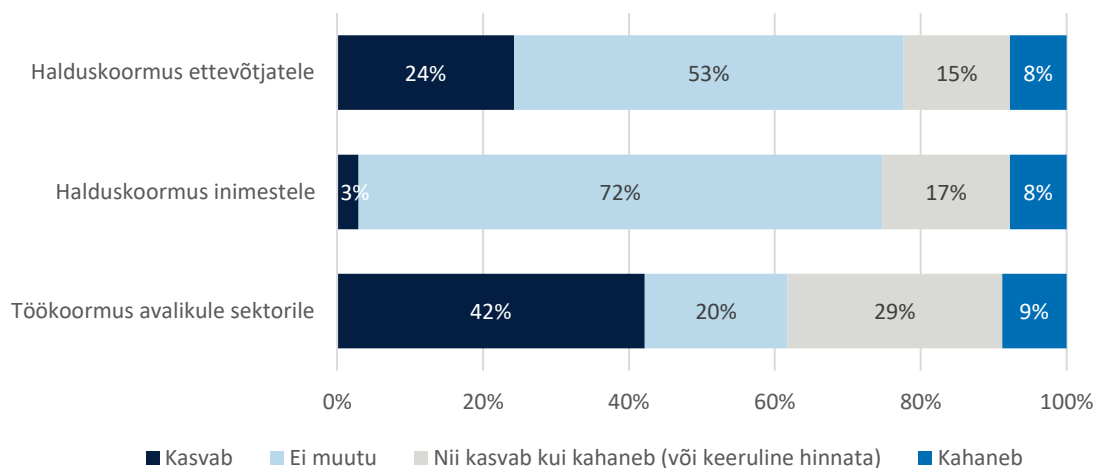

Joonis 2. Justiitsministeeriumile esitatud väljatöötamiskavatsuste ja seaduseelnõude arv aastatel 2014–2024.

Mitte kõik eelnõud ei sisalda halduskoormust mõjutavaid õigusnorme. Seaduseelnõude puhul seirab Justiits- ja Digiministeerium, kas ja kuidas need mõjutavad ettevõtjate ja inimeste halduskoormust. Seda teevad ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning teisedki ministeeriumid oma valitsemisala perspektiivist. See omakorda annab võimaluse ligikaudselt

⁶ Andmed määruseelnõude kohta põhinevad eelnõude infosüsteemi väljavõttel ning võivad sisaldada kordusi, <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/share/home> (20.03.2025).

tuvastada, kui paljusid seaduseelnõusid kavandatav muudatus edaspidi võib puudutada. Kõiki määruseelnõusid keskselt ei kontrollita ning seetõttu analoogsed andmed puuduvad.

Joonis 3. Justiitsministeeriumile 2024. aastal esitatud seaduseelnõude jaotus lähtuvalt mõjust ettevõtjate ja inimeste halduskoormusele ning avaliku sekotri asutuste töökoormusele, N=103.

2024. aasta näitel tõstis ettevõtjate halduskoormust 24% ja inimeste halduskoormust 3% kooskõlastamiseks esitatud eelnõudest (joonis 3). Lisaks olid 15% eelnõudest sellised, mis sisaldasid nii ettevõtjate koormust suurendavaid kui ka vähendavaid muudatusi – nende puhul oleks tõenäoliselt halduskoormuse vähendamise nõue edaspidi juba täidetud.

Ligikaudselt võib prognoosida, et arvestades halduskoormust suurendavate eelnõude arvu ning kavandatavaid erandeid, oleks reegli „üks sisse, üks välja“ rakendamine vajalik umbes 20–30 seaduseelnõu puhul aastas.

Mõjuvaldkond I: mõju riigivalitsemisele: mõju riigiasutuste töökoormusele

Sihtrühm: ministeeriumid, ministrid, keskvalitsuse tasandil õigusloomega tegelevad ametnikud

Muudatuse vahetu mõju avaldub õigusloomega tegelevatele ametnikele ja Vabariigi Valitsuse liikmetele. Laiemas mõttes on aga parema õigusloome järgimisest mõjutatud kõik Eesti elanikud ja ettevõtjad. Mõju avaldub riigiasutuste töökoormusele, kasvatades seda vähesel määral.

Taustainfona saab esile tuua, et 2023. aastal oli avalikus sektoris 137 644 töökohta.⁷ Neist oli valitsussektori töökohti 123 974, millest omakorda 57 596 moodustasid keskvalitsuses paiknevad töökohad. Ministeeriumide töökohtade arv jääb alla 2500 (tabel 1). Ajakohased andmed, kui suur osa ministeeriumide ametnikest tegeleb õigusloome või mõju hindamisega, puuduvad.

Tabel 1. Teenistujate arv ministeeriumides 2023. aastal

⁷ [Avaliku sektori statistika | Rahandusministeerium](#) (20.03.2025).

Ministeerium	Teenistujate arv
Haridus- ja Teadusministeerium	296
Justiitsministeerium	173
Kaitseministeerium	124
Kliimaministeerium	288
Kultuuriministeerium	92
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	189
Rahandusministeerium	244
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium	316
Siseministeerium	170
Sotsiaalministeerium	173
Välisministeerium	402
Kokku	2467

Allikas: [Avaliku teenistuse aastaraamat 2023](#)

Muudatus võib õigusloomet veidi pidurdada, kuna halduskoormust mõjutavad muudatused tuleb edaspidi põhjalikumalt läbi kaaluda, need saavad kooskõlastamise käigus suuremat tähelepanu ning võivad teatud juhtudel jääda ka kooskõlastamata. Reegli „üks sisse, üks välja“ rakendamisele tuleb eelnõu koostajatel mõelda juba VTK etapis, andes seal esialgse hinnangu halduskoormuse muutumisele. Kui on selge, et probleemi lahendamine eeldab uute kohustuste kehtestamist või olemasolevate nõuete karmistamist, tuleb eelnõu koostajal aegsasti teadvustada algatuse mõju halduskoormusele ning arvestada reegli „üks sisse, üks välja“ kohaldamisega.

Lisatavad ja kehtetuks tunnistatavad nõuded ei pea olema ulatuse ja kulude poolest võrdväärised. Seda põhjusel, et halduskoormuse mõõtmine ja võrreldavate andmete saamine tähendaks lisakoormust eelnõu koostajale ning kitsendaks võimalike vähendusmeetmete ringi. Küll aga ei saa piisavaks pidada näiteks olukorda, kus ulatusliku halduskoormuse kasvu korral soovitakse seda tasakaalustada marginaalse lihtsustusega. Seaduseelnõude puhul hakkab reegli „üks sisse, üks välja“ rakendamist seirama Justiits- ja Digiministeerium. Vabariigi Valitsuse määruste puhul seirab kohustuse täitmist Riigikantselei. Ministrimääruse eelnõude puhul vastutab nõude täitmise eest iga ministeerium ise.

Et mitte piirata vähendusmeetmete ringi, mida eelnõu koostajal oleks võimalik rakendada, täpsustatakse HÕNTE-s, et reegli „üks sisse, üks välja“ kohaldamisel ei pea järgima nõuet, et eelnõusse ei kavandata eri seaduste muutmise sätteid, mis ei ole seotud ühise reguleerimisobjekti või ühise eesmärgiga (HÕNTE § 32 lg 3). Ehk teisisõnu, kehtetuks tunnistatavad nõuded ei pea olema seotud sama reguleerimisobjektiga kui nõuded, millega halduskoormust lisatakse. Seeläbi suunatakse ministeeriume otsima halduskoormuse ja bürokraatia vähendamise võimalusi enda haldusalas laiemalt kui üksnes eelnõuga reguleeritavas valdkonnas. Erand kehtib üksnes halduskoormuse leevendamiseks kavandatud normi ulatuses.

Reegli kohaldamise vastutus on esmatasandil õigusloomega tegelevatel ametnikel, kuid kahtlemata mõjutab see ka ministeeriumide juhtkondi ja Vabariigi Valitsuse liikmeid. Samuti tähendab reegli rakendamine lisanduvat töökoormust ametnikkonnale, kuid seda võib pidada proportsionaalseks, arvestades halduskoormuse vähenemise eeldatavat kasu ettevõtjatele, aga ka vabaaühendustele ja inimestele.

Reegli rakendamise tagajärjel võivad tekkida n-ö kobarseadused. Kobarseaduste koostamise ebasoovitavusele on tähelepanu juhtinud Riigikogu juhatus⁸, viidates muu hulgas sellele, et Riigikogu töö korraldamiseks on moodustatud valdkondlikud komisjonid. Kui eelnõu sisaldab mitme komisjoni pädevusse kuuluvaid küsimusi, on komisjonidel raske oma ülesandeid täita. Riigikogu juhatus on väljendanud seisukohta, et valdkonnaüleste eelnõude menetlemine ainult ühes alatises komisjonis ei taga eelnõu sätete igakülgselt kaalumist ja põhjalikku sisulist arutelu komisjonis. Samuti on leitud, et kobarseaduste puhul on raskem kaasata huvigruppe.

Sihtrühm: Justiits- ja Digiministeerium

Justiits- ja Digiministeerium, kelle valitsemisalas on muu hulgas ülesanne vähendada bürokraatiat⁹, hakkab seirama reegli „üks sisse, üks välja“ rakendamist juba VTK etapis, kuid eelkõige seaduseelnõude kooskõlastamisel. Vabariigi Valitsuse reglemendi kohaselt kontrollib Justiits- ja Digiministeerium seaduseelnõu kooskõlastamisel selle vastavust HÕNTE nõuetele. Kui reegel „üks sisse, üks välja“ on jäetud põhjendamatult kohaldatama, jätab justiits- ja digiminister eelnõu kooskõlastamata.

Samuti on Justiits- ja Digiministeeriumi ülesanne toetada teisi ministeeriume reegli kohaldamisel, pakkudes vajadusel abi ja selgitusi reegli rakendamise kohta. Reegli rakendamiseks on koostatud täpsustav juhise, mis avaldatakse ministeeriumi veebilehel. Halduskoormuse hindamine on ka kehtiva korra kohaselt mõjuhindamise osa ning eelnõusid kontrollides on Justiits- ja Digiministeerium sellele ka järjepidevalt tähelepanu juhtinud. Seega ei ole halduskoormuse tuvastamine ja võimalusel mõõtmine ministeeriumidele uus kohustus, küll aga on uus kohustuslike vähendusmeetmete leidmine.

Õigusloome kvaliteedi tagamisega tegeleb Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talitus, kus on viis õigusnõunikku ja neli mõjuanalüüside eest vastutavat ametnikku, kelle ülesanne on jälgida reegli täitmist ja teistele asutustele tuge pakkuda. Mõningal määral suureneb talituse töökoormus.

Kuivõrd Justiits- ja Digiministeerium ei kontrolli Vabariigi Valitsuse ja ministrite määruste eelnõusid, vastutab määruste puhul iga minister ise reegli „üks sisse, üks välja“ kohaldamise eest. See aga suurendab riski, et vaatamata halduskoormuse kasvule võib reegel jääda kohaldamata või rakendatakse seda ebaühtlaselt.

Mõjuvaldkond II: majanduslik mõju: mõju halduskoormusele

Sihtrühm: ettevõtjad, inimesed, vabaühendused

Eelnõukohase muudatuse eesmärk on ennetada halduskoormuse lisandumist ja lõpptulemusena vähendada olemasolevat halduskoormust. Halduskoormuse all tuleks mõista õigusaktidest tulenevaid kohustusi ettevõtjatele, inimestele või vabakonnale. See võib seisneda nii info- ehk aruandluskohustuses kui ka vastavuskuludes – kuludes, mis tulenevad vajadusest olla kooskõlas õigusaktis sätestatud nõuetega.

Reegli „üks sisse, üks välja“ kohaldamine mõjutab erasektorit kaudselt kehtetuks tunnistatavate või leevendatavate nõuete kaudu. Ettevõtjate ja ettevõtluse edendamise vaatest on oluline arvestada halduskoormuse kumulatiivset mõju: isegi juhul, kui iga õigusaktist tulenev kohustus

⁸ Riigikogu juhatus 25.10.2011 pöörumise nr 1-12/1686 Vabariigi Valitsuse poole.

⁹ VVS-i § 59 lg 1.

eraldi ei ole ettevõtja jaoks koormav, hakkab see kumulatiivselt pärssima ettevõtja (eriti väikeettevõtja) suutlikkust tegeleda enda põhitegevusega. Seetõttu on oluline märgata ja kriitiliselt hinnata isegi väikese ulatusega kohustusi, mis õigusaktidega võidakse kehtestada. Reegli kohaldamisele on toetust väljendanud ka ettevõtjate esindajad.¹⁰

Kuigi Justiits- ja Digiministeeriumi hinnangul on halduskoormuse kasv füüsilistele isikutele marginaalsem kui ettevõtjatele, rakendub reegel samamoodi ka seda sihtrühma puudutavate eelnõude puhul. Aastas võib see siiski puudutada vaid mõnda üksikut eelnõu (vt joonis 3).

Muudatuse kaudseks sihtrühmaks on sisuliselt kõik Eesti ettevõtjad, asutused ja organisatsioonid ning inimesed, kel on otsene seos Eestiga. 2025. aasta alguses oli Eestis registreeritud 272 800 äriühingut¹¹, 23 512 mittetulundusühingut ja sihtasutust¹² ning elas 1,37 miljonit inimest.¹³

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei eelda riigilt selliseid tegevusi, millega kaasneks uute töökohtade või lisaraha vajadus. Muudatustega ei kaasne otseseid tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus on kavandatud jõustuma Euroopa päeval, s.o 9. mail 2025. a. Seletuskirjas halduskoormuse kohta teabe esitamise kohustus on olemas juba kehtivas õiguses. Reegli täitmist hakkab Justiits- ja Digiministeerium kontrollima määruse muudatuste jõustumisest alates kooskõlastamiseks esitatud eelnõude puhul.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele eelnõude infosüsteemi kaudu ja teadmiseks Riigikogu Kantsleile. Varasemalt on Justiits- ja Digiministeerium eelnõuga kehtestatava reegli kohta palunud tagasisidet ka teistelt ministeeriumidelt ning mitmelt põhiseaduslikult institutsioonilt¹⁴. Reegli rakendamise juhust on tutvustatud õigusloomejuhtide ümarlaua kohtumisel.

¹⁰ Justiitsministeeriumile saadetud [kirjas](#) tegi Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit ettepaneku võtta senisest enam fookusesse õigusloome mahu vähendamine, milleks on vaja kriitiliselt hinnata uute õigusloomealgatuste vajadust ja põhjendatust (nt VTK etapis) ning rakendada õigusloome mahtu piiravaid meetmeid (nt printsiipi *one in, one out*) eelnõude väljatöötamisel.

¹¹ Statistikaameti andmetel oli majanduslikult aktiivseid ettevõtteid Eestis 2023. aastal 156 183: [Ettevõtete majandusnäitajad | Statistikaamet](#) (20.03.2025).

¹² [Registri seis | e-Äriregister](#) (20.03.2025).

¹³ [Rahvaarv | Statistikaamet](#) (20.03.2025).

¹⁴ Justiits- ja digiminister saatis 07.08.2024 bürokraatia vähendamise teemalise pöördumise kõigile ministeeriumidele ning mitmele põhiseaduslikule institutsioonile.